

Inspektion av Polismyndigheten i Blekinge län den 28 och 29 april 2014

JO genomförde den 28 och 29 april 2014 en inspektion av Polismyndigheten i Blekinge län. Vid inspektionen upprättades ett protokoll, se bilaga.

Allmänt intryck

Det allmänna intrycket är att arbetet vid polismyndigheten fungerar mycket bra.

Omhändertagande för berusning

Generellt sett kan sägas att det är svårt att i efterhand avgöra om ett omhändertagande enligt lagen om omhändertagande för berusning (LOB) har varit korrekt eller inte. För den som inte själv befunnit sig på plats är det nästintill omöjligt att efteråt bedöma om en person var så berusad att han eller hon inte kunde ta hand om sig själv eller utgjorde en fara för sig själv eller för någon annan. Det kan dock konstateras att besluten i de granskade ärendena överlag var välgrundade och väl motiverade. I ett par ärenden kunde emellertid den dokumenterade grunden för omhändertagandet ifrågasättas. Det framgick t.ex. inte på vilket sätt den omhändertagne inte kunde ta hand om sig själv eller utgjorde en fara för sig själv eller för någon annan. Ur ett rättssäkerhetsperspektiv är det av stor betydelse att tvångsåtgärder inte bara är välgrundade i sak utan även väl dokumenterade. Det är naturligtvis även viktigt för att den omhändertagne i efterhand ska kunna kontrollera och förstå beslutet.

I 7 kap. 9 § första stycket 3 körkortsförordningen (1998:980) anges att polismyndigheten ska anmäla till Transportstyrelsen när någon har omhändertagits enligt LOB. I de allmänna råden till Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om omhändertagande av berusade personer anges att polismyndigheten bör underrätta socialnämnden när någon har omhändertagits (6 kap. 2 § FAP 023-1). I några av de granskade ärendena framgick inte om dessa underrättelser hade lämnats.

Kroppsbesiktning på grund av misstanke om eget bruk av narkotika

Det finns inte anledning att ifrågasätta bedömningarna i de granskade ärendena att det fanns grund för skäligen misstanke och därmed för kroppsbesiktning. Besluten var även väl dokumenterade.

Med anledning av att det i ett ärende angående ringa narkotikabrott hade beslutats om kroppsbesiktning genom s.k. DNA-topsning eller registertopsning vill jag erinra om vikten av att proportionalitetsprincipen i 28 kap. 3 a § rättegångsbalken (RB) beaktas. Den innebär bl.a. att registertopsning inte ska ske vid bagatellartade förseelser, där påföljden kan förväntas bli endast böter (prop. 2005/06:29 s. 23). JO har tidigare uttalat att utgångspunkten bör vara att registertopsning inte ska ske vid utredning om brott för vilka föreskrivs böter eller fängelse i högst sex månader (JO 2010/11 s. 114, dnr 2703-2008).

I ett par ärenden hade polisen, utan några närmare angivna skäl, underrättat socialtjänsten om en misstanke om ringa narkotikabrott. Detta kan ifrågasättas. Jag vill hänvisa till att det för närvarande pågår en utredning hos JO angående underrättelse till socialtjänsten vid misstanke om rattfylleri och ringa narkotikabrott (dnr 682-2014).

Ungdomsärenden

Ungdomsärendena hade överlag handlagts skyndsamt och de lagstadgade tidsfristerna hållits. De misstänkta hade biträts av försvarare i tillräcklig omfattning.

Om någon som inte fyllt 18 år är skäligen misstänkt för brott ska både vårdnadshavaren och socialnämnden som huvudregel omedelbart underrättas (5 och 6 §§ lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare). I ett par av de granskade ärendena framgick inte om sådana underrättelser hade lämnats.

Ärenden med frihetsberövade personer

Tidpunkt för förhör och anmälan till åklagare

I flera ärenden hade tiden från gripandet till dess att frihetsberövandet anmäldes till åklagaren uppgått till mellan fem och nio timmar. Regelmässigt hölls det s.k. 24:8-förhöret innan gripandet anmäldes till åklagaren.

Av 24 kap. 8 § RB framgår att åklagarens prövning av ett gripande ska göras i så nära anslutning till detta som möjligt. I bestämmelsen anges att den misstänkte ska förhöras så snart som möjligt efter ett gripande. Gripandet ska också skyndsamt anmälas till åklagare. Detta kan i de flesta fall ske efter förhöret. Är saken tveksam eller svår kan det emellertid vara nödvändigt att en anmälan om frihetsberövandet görs redan före förhöret för att åklagaren ska kunna lämna instruktioner om vad den misstänkte ska höras om. Om förhöret inte kan genomföras omedelbart, t.ex. på grund av att en tolk måste engageras, bör detta inte fördröja en anmälan till åklagaren. (Se prop. 1986/87:112 s. 74.)

Ett gripande är ett allvarligt ingrepp i den personliga friheten. Det är därför angeläget att den gripne inte är frihetsberövad längre än nödvändigt innan saken underställs åklagarens prövning. Som konstaterats har det förekommit frihetsberövanden i upp till nio timmar utan att anmälan till åklagaren gjorts. Det är enligt min mening en alltför lång tid.

Tillgång till försvarare

Den misstänkte hade generellt sett vid förhör underrättats om sin rätt att under förundersökningen biträdas av försvarare och möjligheten att få en offentlig försvarare förordnad för sig. I några ärenden framgick det dock inte hur den misstänkte ställt sig till att förhör hållits utan närvaro av försvarare, eller hur den saken hade bedömts.

Överlag hade den misstänkte biträtts av försvarare när det funnits behov av det. I ett par ärenden kan det dock ifrågasättas om inte den misstänkte borde ha haft tillgång till försvarare. Det gällde ärenden om grovt vapenbrott respektive grov kvinnofridskränkning. Oavsett den misstänktes inställning till brottsmisstankarna och till att hålla förhöret utan biträde av försvarare kan ett sådant förfarande äventyra den misstänktes rättssäkerhetsintressen. Att förhör genomförs utan försvarare kan också påverka förhörens bevisvärde, liksom förfarandets förenlighet med kravet på rättvis rättegång enligt Europakonventionen.

Det framgick inte i något ärende om förhørsledaren hade lyft försvararfrågan till förundersökningsledaren innan förhöret hölls. JO har i tidigare beslut angett att förundersökningsledaren ska göra en egen bedömning av behovet av försvarare oavsett vilken inställning den misstänkte har. Ett förhör ska således inte genomföras utan att förundersökningsledaren tagit ställning till försvararfrågan. Polismyndigheten har ett ansvar för att så inte sker, dvs. förhørsledaren ska se till att lyfta frågan till förundersökningsledaren. (Se bl.a. JO 2011/12 s. 77, dnr 5493-2008, och JO 2013/14 s. 133, dnr 3577-2011.)

Nedlagda förundersökningar

Det finns inte skäl att ifrågasätta bedömningarna att lägga ned förundersökningarna i de granskade ärendena. Besluten var välgrundade i sak och överlag hade tillräckliga utredningsåtgärder vidtagits. Jag vill dock erinra om vikten av att de nedläggningsgrunder som anges i besluten är adekvata och formulerade så att de går att förstå. Det är särskilt angeläget för de enskilda som berörs av besluten.

Dokumentation

Dokumentationen var generellt sett god. Vissa brister fanns dock. Det gäller främst frågan om underrättelse om frihetsberövandet lämnats till närstående. Inte i något ärende framgick om sådan underrättelse hade lämnats. Det har därför inte gått att dra några slutsatser om hur polismyndigheten hanterar den frågan. Av 21 § förundersökningskungörelsen följer att uppgift om att anhörig eller annan närstående har underrättats eller att en sådan underrättelse inte har lämnats ska antecknas i förundersökningsprotokollet. Även om förundersökningsledaren är ytterst ansvarig, är det polisen som ska se till att den typen av rutinåtgärder utförs och dokumenteras på ett korrekt sätt (jfr 17 a § polislagen och 3 § häktesförordningen).

När det gäller de brister i underrättelser som i övrigt konstaterats kan det inte uteslutas att det i realiteten handlar om bristande dokumentation. Så kan också vara

fallet avseende frågan om den misstänktes inställning till att förhöras utan försvarare närvarande och om förundersökningsledaren tagit ställning till försvararfrågan.

Mot denna bakgrund vill jag utifrån bl.a. kontrollsynpunkt understryka vikten av att dokumentation sköts i enlighet med de föreskrifter som finns.

Med dessa synpunkter avslutas inspektionsärendet.

Cecilia Renfors

Maria Ulfsdotter Klang

I beredningen av ärendet har byråchefen Per Lagerud deltagit.

Bilaga

Inspektionsprotokoll

Justitieombudsmannen
Cecilia Renfors

Inspektion av Polismyndigheten i Blekinge län den 28 och 29 april 2014

Deltagare från JO

Närvarande från Riksdagens ombudsmän: justitieombudsmannen Cecilia Renfors, byråchefen Per Lagerud, föredragandena Nina Hubendick, Peter Lidman, Daniel Samnerud, Maria Ulfsdotter Klang och Lisa Wiberg samt sekreteraren Andreas Paananen.

Inspektionens genomförande

Inspektionen genomfördes i polismyndighetens lokaler på Järnvägstorget 15 i Karlskrona.

Inspektionen inleddes med att länspolismästaren Anders Kjaersgaard och operativa chefen Per-Arne Strandh presenterade myndighetens organisation och arbetsätt. Det framgick bl.a. att myndigheten är en av landets minsta polismyndigheter, med cirka 330 anställda. Den operativa verksamheten är indelad i en kriminalavdelning och en polisavdelning. Vid kriminalavdelningen finns, förutom utredningsenheter, vissa specialenheter för bl.a. miljö-, IT- och bedrägeribrott samt brott i nära relationer. Polisavdelningen består av bl.a. utryckning, trafik- och närpolis. Särskilda ungdomspoliser arbetar inom närpolisen.

Efter det inledande mötet granskades akter.

Inspektionen avslutades med ett möte vid vilket justitieombudsmannen Cecilia Renfors sammanfattade vad som hade kommit fram. Vid mötet närvarade, förutom Anders Kjaersgaard och Per-Arne Strandh, den tillförordnade chefen för kriminalavdelningen Magnus Bergman, informationschefen Charlotte Hansson och polisinspektören Kikki Dyrvold.

Aktgranskning

Vid inspektionen granskades cirka 190 ärenden; de 50 senaste protokollen rörande omhändertagande för berusning (LOB) och avlägsnande eller omhändertagande för ordningsstörning, de 30 senast avslutade ärendena med beslut om kroppsbesiktning på grund av misstanke om eget bruk av narkotika eller dopningsmedel, de 30 senast avslutade ungdomsärendena (misstänkt under 18 år) där utredningen varit

polisledd, de 30 senast avslutade ärendena där den misstänkte varit frihetsberövad genom i vart fall anhållande, de 50 senast nedlagda förundersökningarna angående brott enligt 3, 4 eller 6 kap. brottsbalken. JO hade även begärt att få granska samtliga handräckningsärenden under 2013 där den handräckte personen varit placerad i polisarrest. Det fanns dock inte några sådana ärenden hos myndigheten. I stället granskades ett par ärenden där personer hade placerats i arrest av andra skäl (se nedan).

Omhändertagande för berusning (LOB) och avlägsnande eller omhändertagande för ordningsstörning

Samtliga ärenden som granskades avsåg omhändertagande för berusning. Framför allt granskades grunden för omhändertagandet, längden på frihetsberövandet samt om underrättelser hade lämnats till Transportstyrelsen och socialnämnden.

I ett par ärenden framgick det inte på vilket sätt den omhändertagne inte kunde ta hand om sig själv eller utgjorde en fara för sig själv eller för andra. I några ärenden framkom det inte om anmälan hade gjorts till socialnämnden och Transportstyrelsen.

Inte i något fall hade den omhändertagne varit intagen under längre tid än åtta timmar.

Kroppsbesiktning på grund av misstanke om eget bruk av narkotika eller dopningsmedel

Samtliga granskade ärenden avsåg misstanke om ringa narkotikabrott. Framför allt granskades om det funnits grund för skäligen misstanke och därmed för kroppsbesiktning (28 kap. 12 § rättegångsbalken, RB).

Grunden för misstanken var generellt sett både välgrundad i sak och väl dokumenterad.

I ett par fall hade underrättelse om misstanken lämnats till socialnämnden med hänvisning till 3 § polislagen, som reglerar polisens skyldighet att samarbeta med och underrätta andra myndigheter. Det framgick inte att den misstänkte hade några barn eller vilka överväganden som i övrigt legat till grund för underrättelsen.

I ett ärende hade det beslutats om kroppsbesiktning genom s.k. DNA-topsning eller registertopsning (28 kap. 12 a § RB).

Ungdomsärenden

I ungdomsärendena granskades framför allt frågor om handläggningstid, underrättelser till vårdnadshavare och socialnämnd samt tillgång till försvarare (4–7 §§ och 24 § lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, LUL).

Ärendena hade överlag handlagts skyndsamt. I ett par fall hade dock sexveckorsfristen i 4 § LUL överskridits. Den misstänkte hade biträtts av försvarare i de ärenden som inte endast avsåg ringa brottslighet. I några enstaka

ärenden framgick det inte om underrättelser hade lämnats till vårdnadshavare och socialnämnd. I något fall var det oklart när underrättelse hade skett.

Ärenden med frihetsberövade personer

I ärendena med frihetsberövade personer granskades framför allt den enskildes tillgång till försvarare, om förhör enligt 24 kap. 8 § RB hade genomförts med den misstänkte så snart som möjligt efter ett gripande och om gripandet skyndsamt anmälts till åklagare. Även frågan om underrättelse hade lämnats till närstående om frihetsberövandet granskades (24 kap. 21 a § RB).

Tidpunkt för förhör och anmälan till åklagare m.m.

I ett antal ärenden hade tiden från gripandet till dess att frihetsberövandet anmäldes till åklagaren uppgått till mellan fem och nio timmar. Regelmässigt hölls det s.k. 24:8-förhöret innan gripandet anmäldes till åklagaren. Tidsutdräkten var huvudsakligen hänförlig till tiden mellan gripandet och förhöret.

I ett ärende framstod det som tveksamt om det var ett så brådskande fall att polisen haft rätt att gripa den misstänkte (24 kap. 7 § RB).

Tillgång till försvarare

I nästan samtliga ärenden framgick det att den misstänkte vid förhör hade underrättats om sin rätt att under förundersökningen biträdas av försvarare och möjligheten att få en offentlig försvarare förordnad för sig (12 § förundersökningskungörelsen). I några ärenden framgick dock inte den misstänktes inställning till att låta sig höras utan försvarare närvarande.

Generellt sett hade den misstänkte biträttas av försvarare vid utredning om allvarigare brottslighet. Det fanns dock ärenden om grov kvinnofridskränkning respektive grovt vapenbrott där den misstänkte inte hade biträttas av försvarare. Det framgick inte i något ärende om förhørsledaren hade lyft försvararfrågan till förundersökningsledaren innan förhöret hölls.

Underrättelse till närstående

Inte i något ärende framgick om underrättelse hade lämnats till närstående om frihetsberövandet.

Nedlagda förundersökningar

I ärenden med nedlagda förundersökningar granskades framför allt om det funnits tillräckliga skäl att lägga ned förundersökningarna och hur besluten hade motiverats (23 kap. 4 § RB).

Bedömningarna att lägga ned förundersökningarna var välgrundade i sak och överlag hade tillräckliga utredningsåtgärder vidtagits. I ett par fall var dock den angivna motiveringen för beslutet inte adekvat.

Placering i arrest

De ärenden som granskades avsåg bl.a. hämtning till huvudförhandling och omhändertagande efter beslut av övervakningsnämnden. Det rörde sig endast om kortvariga placeringar och det fanns inte något att anmärka mot förfarandet.

Vid protokollet 2014-05-21

Maria Ulfsdotter Klang

Protokollet justeras 2014-05-22

Cecilia Renfors